

KIYILARIN ÖTESİNDEKİ HEMŞİRELİK

Özlem ASLAN*

Kabul Tarihi: 01.03.2005

ÖZET

Tarih boyunca hemşirelerin Deniz Kuvvetleri bünyesinde görevler almaları, uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Bu alan "Kıyıların Ötesindeki Endüstri" olarak nitelendirilebilir. Kıyıların ötesindeki hemşire, küçük yaralanmalar, morarmalar, denizanası çarpması sonucu oluşan cilt yaralanmaları, mercan kayalıklarına çarpma sonucu oluşan ayak yaralanmaları, deniz tutması, myokard infarktüsü, stres, kafa travması gibi çeşitli sağlık sorunları olabilen hastalara gerekli yaklaşımlarda bulunmak durumundadır. Bu makalede, hemşirelerin sorumluluk alanları dile getirilmekte ve öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deniz Kuvvetleri, hemşirelik, askeri hemşire.

ABSTRACT

Off-Shore Nursing

Nurses have had missions in the Navy for a long period of time during history. This area can be called as "The Off-Shore Industry". An off-shore nurse has responsibilities in the care of patients who may have minor lacerations, bruises, jellyfish stings, feet damaged by standing on coral reefs, sea sickness, hearing attack, stress, head trauma, etc. In this article responsibilities of navy nurses were emphasized and appropriate suggestions were offered.

Keywords: Navy, nursing, military nurse.

GİRİŞ

Günümüzde sağlık bakım sistemleri hızla gelişirken, hemşirelik mesleğinin hizmet verdiği alanlar da çeşitlenmektedir. Bireysel ve profesyonel anlamda gelişmek ve ruhumuzu beslemek gibi hedefler, bireysel ve profesyonel sıkıntılarla yüzleşerek ve bunlara çözüm yolları üretmek mümkün olabilmektedir (Makert 2002). Halk sağlığı hemşireliği, Deniz Kuvvetleri bünyesinde görev yapan hemşirenin görev tanımının yapılmasında önemli bir rol oynar. Hemşirelerin, içme suyunun klor içeriğini test etme, bazı durumlarda patojen mikroorganizmaları tespit etmek için kültür örneği alma gibi uygulamalar yapması gerekebilir (Proctor 1998). Bu bağlamda hemşirelerin profesyonel rollerinin temel hasta bakım prosedürleri, bakım standartları, liderlik kategorileri, ekip kavramı, alana özgü tıp uygulamaları, özelleşmiş askeri

beceriler, sorumluluk düzeyleri, dünya çapında çalışma ilkeleri, otonomi gibi kavramlar çerçevesinde tanımlanması gerekmektedir (Shiffer 1990).

TARİHÇE

Hemşirelerin Deniz Kuvvetleri bünyesinde görevler almaları uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Dünyada ilk kez 1888'de Amerika Birleşik Devletleri'nde New York Bellevue Hastanesi'nde eğitim süresi 2 yıl olan Mills Hemşirelik Okulu'ndan 8 erkek hemşire mezun olmuştur. Söz konusu hemşireler, savaş sırasında yaralı taşıyan "Solace" adlı gemiyle Küba'dan ABD'ye yol almıştır. Solace, sadece askeri rütbesi olan erkek hemşireleri çalıştırma onuruna sahip olan bir gemi değil, aynı zamanda denizde ilk antiseptik cerrahinin gerçekleştirilmiş olduğu bir gemidir.

*Dr. Dz. Sağ. Kd. Yzb. Gölcük Deniz Hastanesi Hemşirelik Eğitim Koordinatörü

Yaralı olan hastaların bir bölümü, erkek hemşireler hakkında şöyle demiştir: “Bu centilmenler, bizim fiziksel ve mental sağlık sorunlarımızı hafifletmek için ellerinden gelen her çabayı sarfettiler.” Bu hemşireler, “ABD Bahriye Hemşirelik Ordusu”na üye olarak kabul edildikleri 1905 yılına kadar Deniz Kuvvetleri’ne bağlı hastane ve gemilerde görev yapmışlardır (Westphal 2003). Zaman içerisindeki gelişmelere paralel olarak, 1991’de Irak’a düzenlenen Çöl Fırtınası Operasyonu’nda, 2001’deki New York’taki Dünya Ticaret Merkezi’ne düzenlenen saldırılarda ABD’nin “Comfort” adlı hastane gemisinde hemşireler etkin roller almışlardır (Brantley 2003).

İngiltere’de ise 80 yıldan fazla bir süredir hemşireler, denizlerde savaş/barış koşullarındaki hastane gemilerinde veya turistleri taşıyan gemilerde görev yapmaktadır. XIX. yüzyılın ortalarında buharlı gemiler, ilk kez kullanılmaya başlandığında, hemşireler gemilerde görevli değildir. Bu durumda hasta bakımı üç şekilde yürütülmüştür. Yoksul yolcular, kamaralarında birbirlerinin sağlık sorunlarını tedavi etmeye çalışmışlardır. Paraları yetenler geminin doktoruna muayene olmuşlardır. Zengin yolcular ise kendilerine uygulanan tedavinin bakımının yapılması için özel hemşireler tutmuşlardır. Bu hemşirelerden birisi olan İngiliz Marcia Wiles, Nisan 1929’da “P & O Nankin” adlı İngiliz gemisinde görev yapmıştır. O dönemde Cunard, White Star, Canadian Pacific, Royal Mail ve P & O gibi şirketler, gemilerdeki mürettebat kapsamında bir veya iki hemşire görevlendirmiştir (Stanley 1998).

Türkiye’de ise, tarihimizde ilk olarak Trablusgarp ve Balkan savaşları sırasında gönüllü hemşireler, yaralı askerlere bakım vermiştir. 1913-1914 yıllarında Kızılay Cemiyeti bünyesinde açılan hasta bakımıyla ilgili kurslara İstanbul’un en kültürlü çevrelerinden kadınlar katılmıştır. Kerime Salahor,

Safiye Hüseyin Elbi ve Münire İsmail isimli kadınlar bu kursu bitirerek hastanelerde çalışan hemşireler arasındadır. 1939’da Milli Savunma Bakanlığı’na bağlı ilk askeri hemşirelik okulu açılmış ve mezunları askeri hastanelerde görevlendirilmiştir (Şentürk 1995). Daha sonraki yıllarda açılan farklı eğitim düzeylerindeki askeri hemşirelik okullarından mezun olan hemşirelerin bir kısmı, açılan Deniz Kuvvetleri’ne bağlı hastanelerde ve deniz aşırı ülkelerdeki savaş ortamında (Bosna, Kosova gibi) görevler almışlardır. Yakın tarihimizde ise Türk Deniz Kuvvetleri’ne bağlı “TCG İskenderun” adlı gemiyle Ekim 2003’te Türkiye’nin Akdeniz limanları ve Mayıs 2004’te Karadeniz limanları dolaşarak bölge halkına 15’er günlük sürelerle sağlık hizmeti sunulmuştur. Gemideki sağlık ekibi içinde hemşireler de görev yapmış ve koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında, genel sağlık taramaları, aşılama ve anne çocuk sağlığı ile ilgili hizmetler vermişlerdir (Dz. K.K. Gen. Sek. 2004).

DENİZ KUVVETLERİ’NDE GÖREVLİ HEMŞİRELERİN ÇALIŞMA DÜZENLERİ

İngiltere

İngiltere’de hemşirelik okullarından mezun olduktan sonra 2 yıl süreyle mesleki deneyimi olan hemşireler, Kraliyet Alexandra Deniz Hemşirelik Bürosu’na başvurabilmektedir. Başvurusu kabul edilenler, Cornwall’da sekiz haftalık temel eğitime alınmaktadırlar. Sekiz haftanın sonunda, ekip çalışmasının önemini kavramak tadırlar. Kraliyet Deniz Kuvvetleri’nde çalışan hemşireler, çeşitli alanlarda görev yapmaktadırlar. Bu alanlar, “İç Hastalıkları”, “Ortopedi”, “Koroner Bakım”, “Yoğun Bakım” ve “Aile Planlaması” olarak özetlenebilir (Smith 2000).

Çatışmaların ve savaş krizinin olduğu dönemler hariç hemşirelerin rutin olarak deniz görevine gitmeleri

beklenmemektedir. Fakat her an göreve hazır olmak gereklidir. Bu nedenle, yıl boyunca düzenlenen tatbikatlar vardır. Örneğin Danimarka, Norveç, Mısır, ABD ve İngiltere'nin Akdeniz'de ortaklaşa düzenlediği tatbikatlarda görevlendirmeler yapılmaktadır (Westphal 2003). Gemilerde hemşireler, haftanın yedi günü 12 saatlik vardiyalar halinde çalışmakta ve 24 saat boyunca göreve çağrılabilirler (Stanley 1998).

ABD

Gemi görevi sözkonusu olduğunda her gemide üç hemşire bulunmaktadır. Birincisi, 08.00-17.00 saatleri arasında çalışmakta ve 20.00-08.00 arasında da sadece acil vakalar için çağrılmaktadır. İkincisi 17.00-20.00 saatleri arasında çalışmaktadır ve üçüncüsü aynı anda görevde değildir. Eğer telefonla çağrılırsa, kısa üç saatlik vardiya için geri dönmeye önce, sonraki 33 saat için serbesttir. Nöbetçi olan hemşire, acil durumlarda anons edilmektedir. Acil bir durum sözkonusu olduğunda hemşire, hastayı limandan almak için görevli olan sağlık personelinin yakındaki bir sağlık kurumuna veya nakil için gelen bir ambulansa taşıyıcaya kadar hastaya temel tıbbi bakımı uygulamaktadır (Makert 2002).

DENİZ KUVVETLERİ'NDE GÖREVLİ HEMŞİRELERİN HİZMET VERDİĞİ HASTALARIN SAĞLIK PROBLEMLERİNE ÖRNEKLER

- ♣ Kıyıların ötesindeki endüstri, "Ağır Mühendislik Alanı" olarak nitelendirilebilir ve kıyıların ötesindeki hemşire, minör laserasyonlar ve morarmalardan ekstremitelerin amputasyonuna kadar uzanan sağlık sorunlarına gerekli yaklaşımlarda bulunmak durumundadır.
- ♣ Minör göz yaralanmaları sürekli karşılaşılan bir problemdir. Çünkü, rüzgar, toz ve debris getirebilmektedir (Proctor 1998).

- ♣ Termal ve kimyasal yanıklar, dalış hipotermisi, çeşitli derecelerdeki kırıklar, gemide uzun süre oturmaya bağlı kas, iskelet sistemi problemleri, üst solunum yolu enfeksiyonları, su çiçeği, cilt raşları ve kas ağrıları, karşılaşılan diğer sağlık problemleridir (Proctor 1998, Stanley 1998).
- ♣ Denizanası çarpması sonucu oluşan cilt yaralanmaları, mercan kayalıklarının neden olduğu ayak yaralanmaları istenmeyen sonuçlara yol açabilir (Stanley 1998).
- ♣ Deniz tutması, rüzgarlı havada düşme sonucu ortaya çıkan yaralanmalar, myokard infarktüsü, stres de sık karşılaşılan problemlerdir (Baker et al. 1989, Stanley 1998).
- ♣ Özellikle savaş ortamında karşılaşılan ateşli silah yaralanmaları, kafa travmaları, ciddi solunum problemleri hemşirelerin hastane gemilerindeki yoğun bakım ünitelerinde çalışma becerileri açısından önemlidir (Brantley 2003).
- ♣ Gemiden helikopter veya botla tahliye edilmesi gereken hastalara hemşire refakat edebilmektedir. Hemşire, nakil sırasında primer bakım verici rolündedir. Bu sırada hangi ilaçlara, tıbbi malzemelere ve gereçlere gereksinim duyulacağı dikkatle değerlendirilmelidir (Makert 2002).

ÖNERİLER

- Hemşirelerin gemilerde ve Deniz Kuvvetleri'nin kurumlarında karşılaşılan sağlık problemlerine yaklaşımlar konusunda teorik ve pratik açıdan son gelişmeler ışığında eğitilebilmeleri,
- Halk sağlığı hemşireliği konusundaki güncel bilgileri takip etmeleri,
- Görevlendirilen alanlarda görev sınırlarının ve yetkilerinin tam olarak belirlenmesi,
- Çalışma programlarının titizlikle düzenlenmesi,

- Çalıştıkları ortamdaki fiziksel ve sosyal ortamın bilimsel veriler ışığında düzenlenmesi,
- Adli olaylar karşısında gerekli yasal düzenlemelerle desteklenmeleri,
- Helikopterle ve botla denizden hasta nakli konusunda eğitilmeleri,
- Buldukları ülkenin ve kurumun sağlık politikaları ve prosedürleri konusunda bilgilerini güncelleştirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Baker ve ark.** (1989). The military nurse experiment in Vietnam: stress and impact. *Journal of Clinical Psychology* 45(5): 736-744.
- Brantley M.** (2003). From the USNS comfort, *American Journal of Nursing* 103 (6): 100-103.
- Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Genel Sekreterliği** (2004). *Deniz Kuvvetleri Dergisi (EK SAYI)* 590: 2-15.
- Makert JM.** (2002). Adventures in nursing aboard a cruise ship. *Nursing Forum* 37(2): 33-36.
- Proctor J.** (1998). On duty off shore. *Nursing Times* 25 (94): 32.
- Shiffer LSW** (1990). Today's role of the navy nurse. *Military Medicine* 155: 208-213.
- Smith R.** (2000). A nursing career in the royal navy. *British Journal of Nursing* 9(6): 379.
- Stanley J** (1998). Not all plain sailing. *Nursing Times* 94(8): 28-30.
- Şentürk SE** (1995) *Tıbbi Etik ve Meslek Tarihi*. 8. Baskı, Fatih Ofset, İstanbul.
- Westphal R** (2003). Remember the maine! Remember the me. *American Journal of Nursing* 103(5): 21.